

(Давоми. Боши биринчи бетда)
Аммо айрим ноҳилик сиёсатчилар таъбирча, гуё Шарқ давлатлари Фарб давлатларига хос бўлган баргикенгликдан йироқ эмиш. Улар шу тариха, Шарқ мамлакатларида эркинлик ва демократия йўқ, деган иддаони бошқаларга сингирмоқчи бўлишди. Президентимиз Фармони, бир жиҳатдан, мана шундай ноҳилик уйдирмини тарқатувчиларга муносиб зарба бўлди.

Истиқлол йилларида мамлакатимизда суд ҳокимиятининг мустақиллигини тўлиқ таъминлаш, миллий қонунчилик тизимини яратиб, қонун ижодкорлигини йўлга қўлиш сингари қўлдан-қўлга мураккаб вазифалар ҳал этилди. Бунга судларнинг ихтисослаштирилгани, қўллаб-қўллаш қонунлари қабул қилинган, жиноий жазоларнинг либераллаштирилгани, ярашув институтининг жорий этилганини мисол сифатида келтириш мумкин.

АДОЛАТ ТАСДИҒИ

хукуки судларга ўтказилса, айблов ва ҳимоя институтининг ўз фикрларини асослаши, далилларни тақдим этиш учун реал тортишув муҳити пайдо бўлади.

Республикаимизда суд давлат ҳокимиятининг мустақил тармоғидир. Судьялар мустақил ва фақат қонунга бўйсунди. Суд жиноят ишининг айблов ва ҳимоя қилишда адолат қарор топишдан манфаатдордир. Бинобарин, судьялар фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишда прокурорларга қараганда кўпроқ ваколат ва имкониятларга эга. Дунёнинг ривожланган мамлакатларида фақат судлар инсоннинг конституция ва қонун билан белгиланган ҳуқуқларини чеклаш ёки улардан маҳрум қилиши мумкин. Бу қоида асрлар мобайнида ўзини оқлаб келмоқда. Демак, давлатимиз раҳбарининг **“Қамоққа олишга санкция бериш хуқуқини судларга ўтказиш тўғрисида”**ги Фармони инсоннинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоялашни тўлиқ кафолатлашдек реал ҳаётги омилларга асосланади.

Амалдаги қонунчиликка мувофиқ, прокуратура тезкор-қидирув фаолиятини, суриштирувни, дастлабки терговни амалга оширадиган идоралар томонидан қонунларнинг ижро этилишини назорат қилади. Шу билан бирга, прокуратура бу идораларнинг жиноятчилик қарши кураш фаолиятини мувофиқлаштириш, жиноятлар юзасидан дастлабки тергов олиб бориш, судда даълат айбловини қувватлаш каби вазифаларни қўллашда санкция бериш хуқуқига ҳам эга. Суриштирув ва дастлабки тергов идоралари томонидан жиноят ишларининг юриктилиши прокурорнинг доимий назоратида туради ҳамда жиноят-процессуал кодекснинг 379-моддаси бўйича тасдиқланган айблов хулосаси прокурор тасдиқланган кейингина судга юборилади.

чиликка қарши кураш фаолиятини мувофиқлаштириш, жиноятлар юзасидан дастлабки тергов олиб бориш, судда даълат айбловини қувватлаш каби вазифаларни қўллашда санкция бериш хуқуқига ҳам эга. Суриштирув ва дастлабки тергов идоралари томонидан жиноят ишларининг юриктилиши прокурорнинг доимий назоратида туради ҳамда жиноят-процессуал кодекснинг 379-моддаси бўйича тасдиқланган айблов хулосаси прокурор тасдиқланган кейингина судга юборилади.

Qonun ijodkorligi

жиҳатларига эътибор қаратиш даркор. Аввало уларнинг юриспруденцияси ва бошқа фан соҳаларини, қолаверса, мавжуд муносабатларни тартибга солишга қаратилган ҳуқуқий асослар ва уларнинг амалга ошириш механизмининг ўрганиш мақсадага мувофиқдир.

Фарб мамлакатларида жиноий таъкибга учраган фуқаронинг адолатли суд муҳокамасида бўлган ҳуқуқини “Хабас корпус” деб юриштириш одатга айланган. Бу атама 1679 йил 27 май кунинг парламенти томонидан қабул қилинган қонун — “Хабас корпус” мазмунидан келиб чиққан. Бу атама лотинча бўлиб, “шахсни судга келтириш” деган маънони англатади.

“Хабас корпус” ўз даврида инсон ҳуқуқлари ҳимоясини қўловчи энг илгор қонунлардан бўлган. Мазкур қонун ўша вақтда Англияда авж олган мансабдор шахслар, турма бошқаруви ва бошқаларнинг қўллаш, фуқароларнинг ўзбошимчилигини чеклаш, фуқароларнинг қонуний ҳуқуқлари муҳофазасини кучайтириш мақсадида қабул қилинган. Унга мувофиқ жиноий айблов асосида ҳибсага олинган ёки ушланган шахс уч кун ичида, агар озодалдан маҳрум этиш жойи билан суд жойлашган манзил ўртасидаги масофа узокроқ бўлса, кўпи билан йигирма кун ичида судья ҳибсага олиниши ҳақида судья ҳибсага олиниши қонунийлигини текшириб чиқиши лозим бўлган. Бу тарихий қонун инсоннинг эркинлик ва шахсий дахлсизликка бўлган ҳуқуқининг кафолати сифатида, аввало, англо-саксон ҳуқуқ тизими кирувчи ҳамда Лотин Америкаси мамлакатлари қонунларида ўз аксини топиб, кейинчалик бошқа давлатларнинг қонунчилигига кириб борган. Мазкур қонун қараганда, ҳозирги кунда дунёнинг 110 дан ортиқ давлатида фуқароларнинг асосий ҳуқуқ ва эркинликларини чеклаш ёки улардан маҳрум қилиш билан боғлиқ мажбуриятларни қўллашга санкция бериш судлар ваколатида. Шундай экан, бу давлатларнинг таърихию ҳуқуқий, таърилий эътибор ҳар томонлама фойдалидир.

Исломжон НУРАЛИЕВ, хуқуқшунос

Farmon va ijro

СУД МОЛИЯВИЙ САНКЦИЯНИ РАД ЭТДИ

Давлатимиз раҳбари Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги маърузасида давлат тузилмаларининг хусусий тадбиркорлик фаолиятига аралашувини янада чеклаш, текширишлар натижалари бўйича молиявий ва маъмурий жазоларни фақат суд томонидан тайинлаш тизимига ўтиш вақти келганини алоҳида таъкидлаган эди.

Президентимизнинг шу йил 14 июнда эълон қилинган «Тадбиркорлик субъектларини хуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони бу борада муҳим амалий қадам бўлди.

Мазкур фармонга биноан 2005 йилнинг 1 июлидан бошлаб тадбиркорлик субъектларига нисбатан ҳуқуқий таъсир чоралари фақат суд орқали қўлланилади. Фаолиятни тугатиш, тўхтатиб қўйиш, молиявий санкциялар қўллаш, ҳуқуқбузарлик предметларини давлат даромадга ўтказиш, тадбиркорлик фаолиятининг айрим турлари билан шугулланиш лицензияларини (рухсатномаларини) ўн иш кунидан кўпроқ муддатга тўхтатиб қўйиш ёки амал қилишини тугатиш, бекор қилиш масалаларини қонуний, адолатли ҳал этиш ҳам эндиликда суд томонидан амалга оширилади.

— Утган қисқа давр ичида амалиёт бу қонун-қондалар тадбиркорларимиз ҳуқуқий ҳимоясини чинакам кафолати бўлганини кўрсатди, — дейди Тошкент шаҳар ҳўжалик суди судьяси Ҳамид Жалилов. — Бонси, илгари тадбиркорлик субъектларини текшириб, уларга тўғридан-тўғри жарима қўловчи ташкилотлар аниқгина эди. Эндиликда текширишлар сони кескин қисқариб, қатъий тартибга солинди. Текширув якуни бўйича молиявий жарима солишга тўғри келса, улар тегишли ҳўжатларни судга тақдим этади. Суд даъвои ҳар томонлама ва чуқур ўрганиб, барчаси қонуний бўлсагина жарима солиш ҳақида қарор чиқаради. Айни шу йўналишда қўриб чиқилаётган ишларнинг айримларида суд эътиборига ҳавола этилган молиявий санкцияларнинг рад этилаётгани аввал барча жарималар ҳам адолатли бўлавермаганидан далolat. Масалан, Чилонзор тумани давлат солиқ инспекцияси ходимлари томонидан Саидқамол Саидовнинг хусусий фирмасида қисқа муддатли текшириш ўтказилган. Текширув якунида 17 миллион сўмдан ортиқ маблағ қирим қилинмагани аниқланиб, бу ҳақда далolatнома тузилган. Унда тадбиркорга 9,2 миллион сўм жарима солиш лозимлиги қайд этилган.

маси мавҳудлиги, савдо шохобчасига оид ҳўжатлар ҳамда назорат қасма машинасининг солиқ идорасида рўйхатдан ўтгани, инкасса хизмати билан шартнома тузгани каби ҳўжатларга эътибор қаратилиб, назорат-қасма машинасида тўғри фойдаланилаётгани қўриб чиқишли лозим. Қисқа муддатли текширувда субъектнинг молия-ҳўжалик фаолиятини тафтиш қилиш мумкин эмас.

Мазкур ҳўлатда эса текширувчилар ўз ваколатлари доирасидан четга чиқиб, тадбиркорнинг молия-ҳўжалик фаолиятини ҳам тафтиш қилган. Қўриб турибдики, тадбиркорга санкция асосида қўлланилган. Бундан ташқари, улар ҳўжатларни расмийлаштиришда ҳам процессуал хато ва камчиликларни йўл қўйган. Республика Олий ҳўжалик суди пленумининг **«Назорат органлари фаолиятини тартибга солишга оид қонун ҳўжатларини амалиётда қўллашнинг айрим масалалари ҳақида»**ги қароридан текшириш жараёнида белгиланган тартибнинг бузилиши ушбу текширувнинг ноқонуний саналишига олиб келиши қайд этилган.

Шу билан бирга, Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинган **«Нақд пул тушумини яширишга йўл қўйган қорхоналар ва ташиқлотларга нисбатан жазо жарималарини қўллаш тартиби тўғрисида»**ги Низомда ҳам ҳўжалик юритувчи субъект томонидан маблағ қасдан яширилса, товар ва пул айланмаси орасида тафовут мавжуд бўлса, молиявий жарима қўлланилиши айтилган. Тадбиркор С.Саидовнинг фаолиятида эса бундай ҳўлатлар аниқланмаган.

Давлатимиз раҳбари Фармонда юридик шахсларга қўлланиладиган жарималар суд қарори асосида амалга оширилиши белгиланган. Текширувчилар бу борада ҳам қонундан четга чиқиб, тадбиркорнинг ҳўкуку бузилишига йўл қўйган.

Судда шу каби барча далиллар ҳисобга олиниб, тадбиркор С.Саидовнинг даъвои тўлиқ қаноатлантирилди. Қонуний асосга эга бўлмаган молиявий санкция рад этилди. Иш якуни бўйича суд бундай ҳўлатларга йўл қўймаслик юзасидан алоҳида хусусий ахрим чиқарди.

Норгул АБДУРАИМОВА, журналист

Anjuman

ҲОЙДАЛИ ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИ

Президентимизнинг 2005 йил 5 октябрда қабул қилинган **«Тадбиркорлик субъектларини текшириш янада қисқартириш ва унинг тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»**ги Фармони юртимизда тадбиркорлик фаолиятини янада ривожлантириш, бу соҳа вахиллари эркин фаолият юритиши учун зарур бўлган барча шарт-шароитларни яратишда муҳим аҳамият касб этади. Ушбу Фармон бугунги кунда мамлакатимиз иқтисодиётининг таянчларидадан бирига айлиб улгурган тадбиркорлик тизимини хуқуқий муҳофаза қилишни янги босқичга олиб чиқди. Бу йил аҳоли ўртасида ушбу Фармоннинг мазмун-моҳиятини тушунириш юзасидан кенг қамровли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, Назорат қилувчи идоралар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика Кенгаши Тошкент шаҳар ҳудудий комиссияси, Тошкент шаҳар адлия бошқармаси, Тошкент шаҳар прокуратураси ва Тошкент шаҳар Савдо саноат палатаси билан

ҳамкорликда 6 ноябрдан 18 ноябргача Тошкент шаҳридаги назорат қилувчи идораларнинг мансабдор шахслари учун ўқув-семинар ташкил этилди. Барча туманлардаги назорат қилувчи идоралар мансабдор шахсларини ўқитиш Тошкент шаҳар адлия бошқармаси мутахассислари зиммасига юклатилди. Ушбу ўқув машғулотларида қонунчиликка ўзгартиришлар киритилганлиги инобатга олинган ҳолда, мансабдор шахсларнинг ҳуқуқий билими ва дунёқарашини янада ошириш, аиникса, улар ўз фаолиятини давр талабларига мос равишда олиб бориши муҳим эканлиги таъкидланмоқда. Шунингдек, тадбиркорлик субъектларини текшириш янада такомиллаштириш ва текширишлар сони кескин қисқартириш, ҳўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини давлат томонидан назорат қилиш тўғрисидаги қонун ҳўжатларига қатъий риоя этилиши учун назорат идоралари мансабдор шахсларнинг жавобгарлигини кучайтириш, улар ўтказиб берган ҳар бир текширув давлатимиз раҳбари Фармони талабларига мос ҳолда амалга оширилиши зарурлиги уқтирилмоқда.

Абдор БЕРДИЕВ

Jinoyat va jazo

Одамнинг шайтони — одам, деган нақлнинг маъноси қақиб кўрганмисиз? Бунинг маъноси оддийгина қилиб айтганда, ёмон одам дўппа-дўрст одамни тўғри йўлдан оздирди. Бунинг устига бундай қимсалар ҳеч қачон «Мен нималар қилаётман ўзи? Кун келиб бир кун қаллобимни, фирибгарлигим фош бўлса, тушмушманд илминаман-ку!», деб ўзига савол бериб кўрмайсиз.

Олотлик Отахон Турдиев бир аёлнинг макрисига учиб, унинг «йўл-йўрқ»ларига амал қилиб, балого гирифтор бўлди. Охир-оқибат суднинг қора курсисига ўтирди. Аёл деганимизнинг исми-шарифи — Олима Рўзиева. 1963 йилнинг баҳорида Бухоро шаҳрида тузилган, 5 нафар фарзанднинг онаси. Аёл бўлишига қарамай, у марта судланиб «улгурган».

Хўш, Отахон «ҳўқабатор» Олима Рўзиева қандай тушиб қолди?

НАФСНИНГ ЁМОНИ — БАЛОНИНГ КОНИ

Гал шундаки, Отахон Турдиев тадбиркорлик билан шугулланиш мақсадида 2003 йил 31 июлда Олот тумани ҳокимиятининг 744-сонли қарорига асосан «Олмос Усон» хусусий фирмасини ташкил этди. Эзгу ниятлар билан «Узасаноатқурилишбанк»нинг Тўқимачилик тумани филиалида ҳисоб рақамини очди. Сентябрь ойида кредит олиш мақсадида банк бошқарувчисига хўзурга кирди.

— Ака, металл панжараларга эҳтиёж катта. Уни ишлаб чиқариш учун эса маблағ керак. Кредит олишга ёрдам берсангиз, — деди Отахон банк бошқарувчисига. — Ишим юришиб кетса, сиздан миннатдор бўлардим. —Кредит бўлса, қочиб кетмас. Бирок ҳали банк операцияларини ўтказмагансиз. Айланма маблағларингиз ҳосил бўлмаган. Ҳозирча кредит беролмаймиз, — деди бошқарувчи. — Озгина сабр қилинг.

Отахон негадир банк бошқарувчисининг гапларини тўғри қабул қилмай қайфияти тушиб ташқарига чиқди.

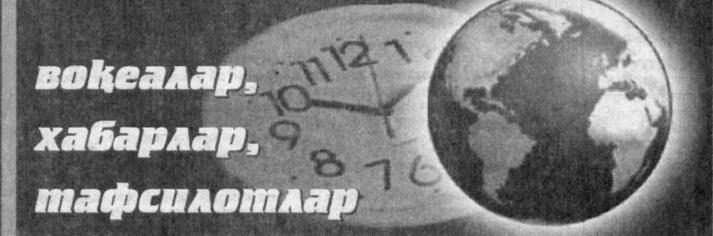
Октябрь ойининг охирида эди. Кредит

СУД ОЧЕРКИ

олишдан умидини узмаган «Олмос Усон» хусусий фирмасига раҳбари яна банк идорасига келди. Банк бошқарувчисига унга сонли қарорига асосан «Олмос Усон» хусусий фирмасини ташкил этди. Эзгу ниятлар билан «Узасаноатқурилишбанк»нинг Тўқимачилик тумани филиалида ҳисоб рақамини очди. Сентябрь ойида кредит олиш мақсадида банк бошқарувчисига хўзурга кирди.

Октябрь ойининг охирида эди. Кредит

XXI АСР НАФАСИ

voqealar, xabarlar, taфsilotlar

FRANCIYA: FAVKULODDA LODDA VAZIYAT MUD-DATI UZAYTIRILADI

Шу йилнинг 9 ноябр кунини Франция ҳукумати рўй бераётган тартибсизликларнинг олдини олиш мақсадида мамлакатда фавқулодда вазият эълон қилган эди. Мазлумки, одатда фавқулодда ҳўлат уруш пайтида ёки ва-

GERMANIYA: MOLIYAVIY INKIROZ YUZ BERADIMI?

Германия давлатининг янги ҳўкумати жиддий иқтисодий ислохотлар ўтказиш ниятида эканини маълум қилди, деб ёзди Британиянинг «Times» газетаси. Газета тарқатган хабарга қараганда, янги ҳўкумат солиқларни

зиёат ҳаддан ортиқ жиддий қилишга пайтда эълон қилди. Франция ҳўкумати айнан ана шундай қарорни бундан роппа-роса эллик йил муқаддам, яъни 1955 йилда қабул қилган эди. Ҳўкумат вакили Жан-Франсуа Копеннинг журналистларга берган маълумоти қараганда, мамлакатда фавқулодда вазият ушбу оғир ҳўлатга олиб келди. Ички Ишлар вазири Никола Саркози бу ҳақдаги қонун лойиҳасини тайёрлаб, мамлакат парламенти эътиборига ҳавола қилган. Чунки бундай қарор 12 кун давомида ИИВ раҳбарининг буйруғи билан, 12 кундан ортиқ муддатга эса пар-

UKRANIYA: TERRORCHILIK UZ AMBINI TAN OLDI

Маълумки, ўтган ҳафтанинг чоршанба кунини Иордания пойтахти Аммон шаҳридаги учта меҳмонхонада террорчилар томонидан портлашлар содир этилган эди. Ушбу портлашлар натижасида 57 нафар фуқаро қурбон бўлган. Мамлакат ҳуқуқ-тартибот идораларининг тезкор қидирув-суриштирувлари натижасида террорчилардан бир нафари қўлга олинди.

ROSSIYA: KIDIRUVDA GI JANHANGI QILGA TUSHDI

Ўқувчиларимиз шу йилнинг 13 октябр кунини Кабардин-Балкар республикаси пойтахти Нальчик шаҳридаги бир неча ички ишлар идоралари бинодан боқсин уюштирилганда янги хабардор. Душанба кунини ана шу террорчилик жўруғи қатнашчиларидан бири Москва шаҳрида қўлга олинди.

UKRAINA: YANA... VA YANA PORTLAШLAR

Душанба кунини юз берган портлашлар оқибатида яна олти нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлди. Ўттиз нафарга яқин фуқаро эса турли даражадаги тан жароҳати олди. Улардан ўн нафарининг ҳаёти эса хавф остида.

UKRAINA: YANA... VA YANA PORTLAШLAR

Душанба кунини юз берган портлашлар оқибатида яна олти нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлди. Ўттиз нафарга яқин фуқаро эса турли даражадаги тан жароҳати олди. Улардан ўн нафарининг ҳаёти эса хавф остида.

UKRAINA: YANA... VA YANA PORTLAШLAR

Душанба кунини юз берган портлашлар оқибатида яна олти нафар тинч аҳоли вакили қурбон бўлди. Ўттиз нафарга яқин фуқаро эса турли даражадаги тан жароҳати олди. Улардан ўн нафарининг ҳаёти эса хавф остида.

Интернет материаллари асосида И.ХАМРОВЕВ тайёрлади

Улкамизда куз

